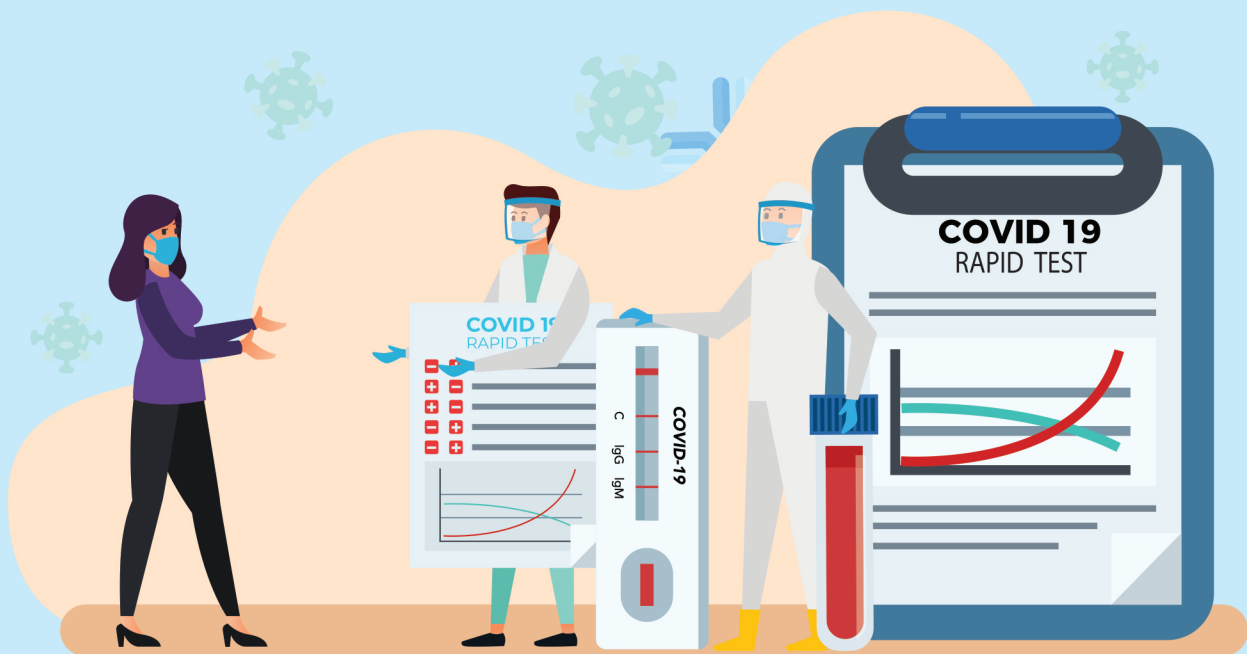

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
DEPARTMENT OF MEDICAL SCIENCES

แนวทางตรวจการติดเชื้อ **SARS-CoV-2** (เชื้อก่อโรค COVID-19) ด้วยการตรวจแอนติบอดี

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
DEPARTMENT OF MEDICAL SCIENCES

แนวทางตรวจการติดเชื้อ
SARS-CoV-2
(เชื้อก่อโรค COVID-19)
ด้วยการตรวจแอนติบอดี

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

แนวทางตรวจการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) ด้วยการตรวจแอนติบอดี--นนทบุรี :
กองแผนงานและวิชาการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563.

24 หน้า

1. แอนติบอดี. 2. ชาร์ส (โรค). 3. โควิด-19 (โรค). I. ชื่อเรื่อง.

616.0793

ISBN : 978-616-11-4487-6

พิมพ์ครั้งที่ 1

ตุลาคม 2563

จำนวนพิมพ์

1,000 เล่ม

บรรณาธิการ

1. ดร.นพ.อาชวินทร์ โรจนวิวัฒน์
2. ดร.บุษราวรรณ ศรีวรรณะ

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
<http://www.dmsc.moph.go.th>
โทรศัพท์ 0 2951 0000
โทรสาร 0 2951 1021

พิมพ์ที่

บริษัท ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด
88/5 วัฒนานิเวศน์ ซ. 5 ถนนสุขุมวิทวินิจัย
แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กทม.10310
โทรศัพท์ 0-2276-6545, 0-2276-6713, 0-2276-6721
โทรสาร 0-2277-8137
E-mail: k2536c@hotmail.com

คำนำ

คู่มือนี้จัดทำเพื่อเป็นแนวทางการใช้การตรวจแอนติบอดีเพื่อช่วยวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 สำหรับแพทย์ ผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ และนักระบาดวิทยา ซึ่งการตรวจแอนติบอดีมีประโยชน์ในการช่วยประกอบการวินิจฉัยที่สรุปผลไม่ได้ เช่น กรณีผู้ป่วย patient under investigation (PUI) แต่มีผล real-time reverse transcription-polymerase chain reaction (real-time RT-PCR) เป็นลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มาพบแพทย์ล่าช้า เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาวิจัยแบบย้อนหลังทางระบาดวิทยา (retrospective epidemiology) หรือ ใช้ประกอบการตรวจด้วยวิธี real-time RT-PCR ในกลุ่มผู้ที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้า-ออก ประเทศไทย (travel bubble) เช่น นักธุรกิจ ผู้เดินทางมาประชุม เพื่อการบริหารจัดการของกลุ่มผู้เดินทางนี้ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ชุดตรวจแบบการทดสอบหาแอนติบอดีมีมาตรฐาน และมีการใช้งานได้ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานชุดตรวจ เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัย การรักษา หรือป้องกันการควบคุมโรค เนื้อหาของแนวทางฉบับนี้ประกอบด้วย เรื่องการสร้างภูมิตอบสนอง หลักการการทดสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจหาแอนติบอดี ข้อควรพิจารณาในการทดสอบหาแอนติบอดี และการแปลผลทางห้องปฏิบัติการ โดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมโรคติดเชื้อแห่งประเทศไทย สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย สมาคมไวรัสวิทยา คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ได้จัดทำคู่มือ “แนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) ด้วยการตรวจแอนติบอดี” ฉบับนี้ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับบุคลากรทางการแพทย์ทุกสาขาวิชาชีพ

ขอขอบคุณผู้บริหารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ร่วมให้ข้อคิดเห็นเชิงวิชาการ เพื่อจัดทำคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานตามศักยภาพของหน่วยงานในแต่ละแห่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ เหมาะสมกับสถานการณ์การระบาดภายใต้บริบทของประเทศไทย

(นพ.โอภาส การย์กวินพงศ์)

อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

คำนิยม

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์กลุ่มโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus-2; SARS-CoV-2) เริ่มระบาดตั้งแต่ปลายปี 2562 และเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้เป็นโรคระบาดใหญ่ (pandemic) โดยเริ่มจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และแพร่ระบาดไปทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก COVID-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่ระบาดครั้งแรกในโลก ทำให้ข้อมูลการศึกษาวิจัยและการพัฒนาชุดทดสอบต่างๆ ยังคงมีจำกัด แต่กลับมีผู้ผลิตจำนวนมากพัฒนาชุดทดสอบอย่างง่ายเพื่อใช้ในการตรวจหาภูมิคุ้มกันต่อเชื้อนี้จำหน่ายไปยังประเทศที่มีการระบาดของไวรัสชนิดนี้ อย่างไรก็ตามยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของการแปลผล และประสิทธิภาพของชุดทดสอบ

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการแพทย์และสาธารณสุข เป็นหน่วยงานประเมินชุดตรวจและนํ้ายาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 เพื่อให้ชุดนํ้ายาที่ผลิต นำเข้า หรือ จำหน่าย ในประเทศมีความถูกต้องตามมาตรฐานของประเทศไทย และเพื่อให้มั่นใจว่าผลการตรวจวิเคราะห์ที่ได้จากชุดตรวจว่ามีการใช้งานได้ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานชุดตรวจ ไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการวินิจฉัย การรักษา หรือมาตรการป้องกันและควบคุมโรคของประเทศไทย จึงได้ริเริ่มให้มีการจัดทำแนวทางคู่มือการตรวจแอนติบอดีเพื่อช่วยวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 นี้ขึ้น

คู่มือเล่มนี้ได้จัดทำขึ้นโดยคณะผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อ ด้านไวรัสวิทยา วิทยาภูมิคุ้มกัน และผู้เชี่ยวชาญทางห้องปฏิบัติการตรวจโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยวิธีการตรวจหาแอนติบอดีเพื่อช่วยประกอบในการบริหารจัดการเพื่อรองรับในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พร้อมนี้ขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้จัดทำ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ร่วมจัดทำแนวทางฉบับนี้เพื่อให้เป็นมาตรฐานการใช้ชุดตรวจแบบการทดสอบหาแอนติบอดี ได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ สร้างความปลอดภัย สร้างความมั่นคงด้านสุขภาพของประชาชนตามมาตรฐานระบบการสาธารณสุขของประเทศไทย

(รศ.(พิเศษ) นพ.ทวี โชติพิทยสุนนท์)

นายกสมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย

สารบัญ

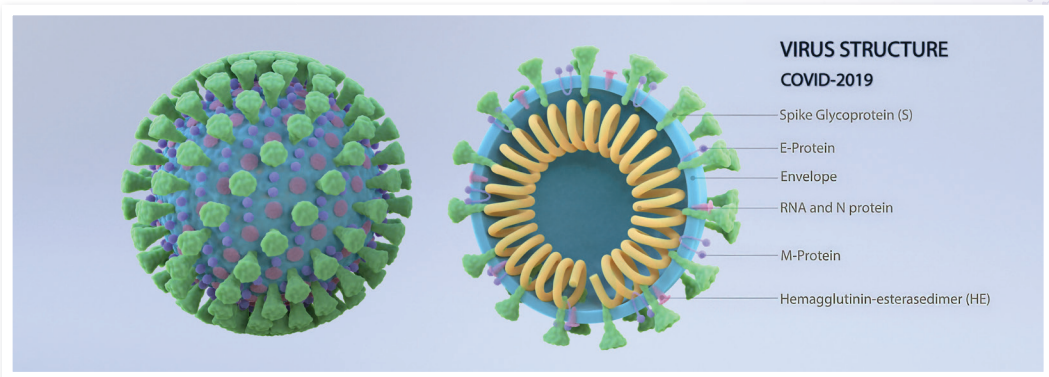
เรื่อง

หน้า

แนวทางตรวจการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19).....	7
ด้วยการตรวจแอนติบอดี	
1. ความสำคัญของการตรวจแอนติบอดี	7
2. การสร้างแอนติบอดีตอบสนองต่อการติดเชื้อ	8
3. การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2	9
(เชื้อก่อโรค COVID-19)	
3.1 ตรวจหาแอนติบอดีที่ร่างกายสร้างขึ้นภายหลังการติดเชื้อ	9
(binding antibody)	
3.2 ตรวจหาแอนติบอดีที่สามารถยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส	10
(neutralizing antibody; NAb)	
4. ข้อพิจารณาสำหรับการตรวจแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2	12
4.1 คำแนะนำในการใช้ชุดตรวจ	12
4.2 ข้อควรระวังในการใช้งาน	12
4.3 การแปลผลการตรวจแอนติบอดี	13
เอกสารอ้างอิง	14
ภาคผนวก	15
ก. วิธีการวิเคราะห์ Test performance for antibody detection	16
ข. มาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย	18
การติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19)	
ค. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อ	21
ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยากรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	

แนวทางตรวจการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื่อก่อโรค COVID-19) ด้วยการตรวจแอนติบอดี

1. ความสำคัญของการตรวจแอนติบอดี

ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 จัดอยู่ในวงศ์ *Coronaviridae* สกุล *Betacoronavirus* เช่นเดียวกับ SARS-CoV และ MERS-CoV เป็นไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้มไขมัน มีสารพันธุกรรมเป็น RNA สายบวก ความยาวประมาณ 30 กิโลเบส โดยมีความเหมือนกับ SARS-CoV 79.6% โปรตีนโครงสร้างของไวรัสประกอบด้วย Nucleocapsid (N), Membrane (M), Spike (S), Envelope (E) และ โปรตีนที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นโครงสร้าง (Nonstructural Proteins; NSP) อีกหลายชนิด โดย S protein เป็น major surface antigen ประกอบด้วย S1 และ S2 subunits ซึ่ง S1 subunit เป็น receptor binding domain (RBD) ทำหน้าที่ จับกับ Angiotensin converting enzyme 2 (ACE2) receptors ซึ่งเป็นตัวรับอยู่บนผิวเซลล์หลายชนิดของมนุษย์ โดยเฉพาะเซลล์ระบบทางเดินหายใจ ในขณะที่ S2 subunit จำเป็นสำหรับขั้นตอน membrane fusion ส่วน N protein ทำหน้าที่จับกับสารพันธุกรรมของไวรัส และมีการสร้างในปริมาณมาก ทำให้ร่างกายสร้างภูมิตอบสนองต่อ S และ N protein มากกว่า protein ชนิดอื่น

การตรวจหาแอนติบอดียังไม่จัดเป็นวิธีมาตรฐานสำหรับวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษา และบริหารจัดการผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อ แต่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังนี้

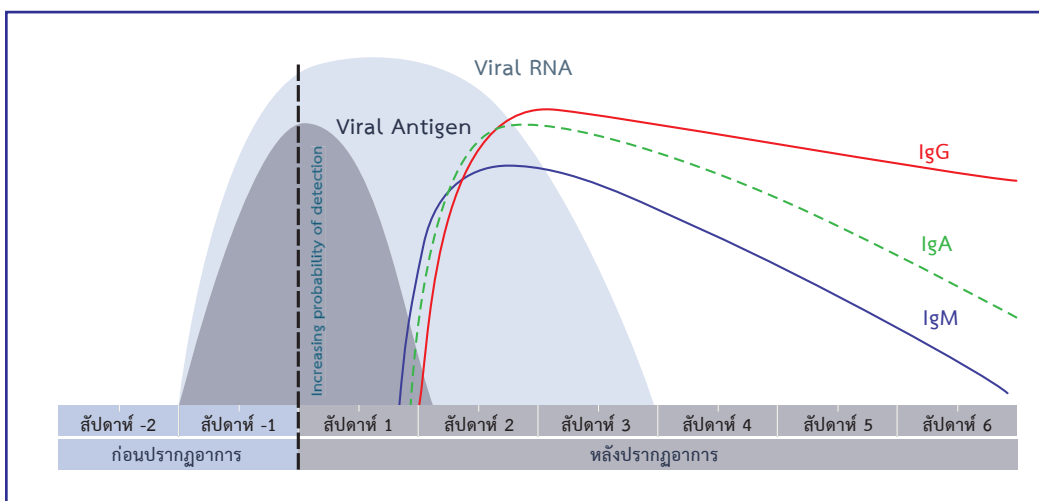
1. ช่วยประกอบการวินิจฉัยที่สรุปผลไม่ได้ เช่น กรณีผู้ป่วย patient under investigation (PUI) ที่มีผล real-time reverse transcription-polymerase chain reaction (real-time RT-PCR) เป็นลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มาพบแพทย์ล่าช้าหลังจากมีอาการแสดงมากกว่า 10 วัน

2. ใช้ในการศึกษาทางระบาดวิทยา สำหรับความชุกของการพบแอนติบอดีซึ่งเกิดขึ้นจากการติดเชื้อ รวมทั้งใช้ประเมินประสิทธิภาพของวัคซีน

3. ใช้ประกอบกับการตรวจ real-time RT-PCR เพื่อการบริหารจัดการกลุ่มผู้ที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้าประเทศไทย (travel bubble) เช่น นักธุรกิจ ผู้เดินทางมาประชุม เป็นต้น

2. การสร้างแอนติบอดีตอบสนองต่อการติดเชื้อ

โดยทั่วไปร่างกายจะมีการตอบสนองทางภูมิคุ้มกันต่อการติดเชื้อ SARS-CoV-2 คล้ายกับการติดเชื้อไวรัสอื่น ในกรณีของการติดเชื้อ SARS-CoV-2 พบว่าแอนติบอดีชนิด IgM และ IgG เกิดขึ้นเกือบพร้อมกันภายใน 1 ถึง 3 สัปดาห์หลังจากเริ่มมีอาการป่วย แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าสามารถตรวจพบแอนติบอดีชนิด IgM/IgG ได้ในกระแสเลือดเป็นระยะเวลานานเท่าใด และเนื่องจาก SARS-CoV-2 เป็นไวรัสที่ติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ จึงพบแอนติบอดีชนิด IgA อยู่ในสารคัดหลั่ง (secretion) และเลือดด้วย การตรวจพบแอนติบอดีชนิด IgA อาจช่วยระบุว่ามีการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ได้ แต่ข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับการสร้าง IgA ยังไม่มากพอเช่นกัน ภูมิตอบสนองต่อ SARS-CoV-2 ของร่างกายอาจเป็นชนิดที่สามารถกลบล้างฤทธิ์ของเชื้อ (neutralizing antibody, NAb) หรือชนิดที่จับกับโปรตีนแอนติเจนของเชื้อ (binding antibody)

ภาพแสดง Markers ที่ตรวจพบหลังการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ที่ระยะเวลาต่างๆ

3. การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19)

การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาแอนติบอดีเป็นการตรวจหาภาวะภูมิตอบสนองต่อเชื้อ SARS-CoV-2 ของร่างกายแบ่งออกเป็น

3.1 ตรวจหาแอนติบอดีที่ร่างกายสร้างขึ้นภายหลังการติดเชื้อ (binding antibody)
โดยการทำปฏิกิริยาจับกันอย่างจำเพาะกับแอนติเจนของเชื้อ SARS-CoV-2 ที่เตรียมในรูปแบบ viral lysate, recombinant proteins หรือ synthetic peptides สามารถทดสอบได้ในห้องปฏิบัติการระดับ BSL-2 การทดสอบนี้สามารถตรวจแยกแอนติบอดีได้ทั้งแบบรวม (total antibody) และแยกชนิด IgM, IgG หรือ IgA แบ่งเป็น

3.1.1 ชุดตรวจแบบรวดเร็ว (Rapid diagnostic test: RDT)

ชุดตรวจแบบรวดเร็วมักเป็นการตรวจเชิงคุณภาพ (ผลบวก หรือ ผลลบ) ชุดตรวจมีขนาดเล็ก พกพาง่าย มักจะใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจข้างเตียงผู้ป่วย (point of care testing; POCT) เพื่อให้ทราบผลอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างตรวจมีทั้งเลือดจากปลายนิ้ว ชีรัม หรือ พลาสมา ชุดตรวจมักมีรูปแบบเป็นตั้คล้ายกับชุดตรวจการตั้งครรภ์ ในตั้มีคอนจูเกตซึ่งเป็นแอนติเจนหรือแอนติบอดีที่ติดฉลากด้วยสารมีสี ทำปฏิกิริยาจับกับแอนติบอดี SARS-CoV-2 ในสิ่งส่งตรวจ และเคลื่อนที่ไปจับกับแอนติเจนหรือแอนติบอดีบนแผ่นเมมเบรน อ่านผลโดยการดูสีของแถบทดสอบ (test line) ซึ่งชุดตรวจมีแถบควบคุม (control line) ไว้ควบคุมคุณภาพ ชุดตรวจแบบรวดเร็วมีชุดตรวจหา antibody แบบแยกชนิด IgG และ IgM หรือแบบตรวจหา total antibody

เนื่องจากชุดตรวจแบบรวดเร็วมีวิธีการตรวจง่ายและใช้เวลาตรวจสั้นเมื่อเทียบกับวิธี real-time RT-PCR จึงเป็นที่ต้องการของผู้ใช้และผู้รับบริการ การตรวจแอนติบอดีเป็นวิธีตรวจการติดเชื้อโดยทางอ้อม (indirect measure of infection) ซึ่งตรวจหาภูมิตอบสนอง (immune response) ต่อการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ที่ร่างกายสร้างขึ้น แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าภูมิตอบสนองนี้เป็นแอนติบอดีที่ป้องกัน (protective antibody) การติดเชื้อ SARS-CoV-2 ได้หรือไม่

การใช้ชุดตรวจแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2 ต้องคำนึงถึงคุณภาพของชุดตรวจตั้งแต่ประสิทธิภาพของการทดสอบจนถึงการแปลผล ซึ่งต้องมีข้อมูลทางคลินิกมาประกอบ การวินิจฉัย อย่างไรก็ตามในอนาคตหากมีข้อมูลการศึกษาเพียงพอเกี่ยวกับชนิดแอนติบอดีที่ตรวจพบว่าเป็นภูมิป้องกันการติดเชื้อ อาจจะใช้การตรวจหาแอนติบอดีเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกความสามารถในการสร้างภูมิป้องกันการติดเชื้อของแต่ละบุคคลได้

3.1.2 Enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA)

วิธีนี้เป็นการตรวจในห้องปฏิบัติการสามารถตรวจได้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ตัวอย่างตรวจเป็น ซีรัม หรือ พลาสมา โดยใช้โปรตีนของตัวเชื้อ เช่น โปรตีนส่วน spike หรือ nucleocapsid มาเคลือบในหลุมทดสอบ ตัวอย่างจากผู้ป่วยจะถูกนำมาบ่มกับแอนติเจนดังกล่าวในหลุมทดสอบ ถ้าในตัวอย่างของผู้ป่วยมีแอนติบอดีต่อไวรัส SARS-CoV-2 จะจับกับโปรตีน (แอนติเจน) เกิดเป็น antigen-antibody complex หลังจากนั้นจะจับกับแอนติบอดีตัวที่ 2 ที่ติดฉลากด้วยเอนไซม์ ซึ่งสามารถย่อย substrate ให้เป็นสารมีสี และถูกตรวจวัดการดูดกลืนแสง วิธี ELISA นี้สามารถตรวจหา antibodies แบบแยกชนิด IgG/IgM/IgA หรือแบบตรวจหา total antibody

3.1.3 Chemiluminescence immunoassay

โดยทั่วไปแล้วการทดสอบนี้เป็นการตรวจแบบเชิงกึ่งปริมาณ ตัวอย่างตรวจเป็น ซีรัม หรือ พลาสมา หลักการคล้าย ELISA แต่มักเคลือบโปรตีนของไวรัสบน micro particles หรือ solid phase เมื่อผสมกับตัวอย่างตรวจ และแอนติบอดีจำเพาะตัวที่ 2 ที่ติดฉลากด้วยเอนไซม์ที่สามารถย่อย substrate ได้ผลิตผลที่เรืองแสง ปริมาณแสงที่ปล่อยออกมาจากปฏิกิริยาสัมพันธ์กับปริมาณของแอนติบอดีที่มีอยู่ในตัวอย่างตรวจ การทดสอบด้วยวิธีนี้สามารถตรวจหา antibody แบบแยกชนิด IgG/IgM/IgA หรือแบบตรวจหา total antibody

3.2 ตรวจหาแอนติบอดีที่สามารถยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส (neutralizing antibody; NAb) การตรวจภูมิตอบสนองต่อการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ชนิด NAb ต้องทำในห้องปฏิบัติการที่มีความปลอดภัยระดับ 3 (BSL-3) เนื่องจากเชื้อนี้จัดเป็นจุลชีพที่มีความเสี่ยงระดับ 3 (risk group 3) การทดสอบหา NAb อาจทำได้โดยวิธี micro neutralization test (micro NT) หรือ plaque reduction NT (PRNT) วิธี micro NT assay ใช้หลักการดูการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของเซลล์เพาะเลี้ยง (cytopathic effect; CPE) ซึ่งเกิดจากการติดเชื้อไวรัสภายใต้กล้องจุลทรรศน์ ถ้าในซีรัมทดสอบมี NAb จะไปยับยั้งไวรัส รูปร่างของเซลล์จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่วิธี PRNT ใช้หลักการนับจำนวนกลุ่มเซลล์ที่ติดเชื้อ (plaque) ถ้าในซีรัมทดสอบมี NAb ไวรัสจะถูกทำลายความสามารถในการติดเชื้อ จำนวน plaque ก็จะลดลง เมื่อเทียบกับไวรัสควบคุม ในการทดสอบจะทำการผสมซีรัมที่เจือจางในอัตราส่วนต่างๆ กับไวรัสที่ได้จากการเพาะเลี้ยงในปริมาณคงที่ หลังจากบ่ม ในระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงนำมาใส่ลงในเซลล์เพาะเลี้ยง อ่านค่าไตเตอร์ของแอนติบอดีจากซีรัมที่มีความเจือจางสูงสุด ซึ่งยับยั้งการติดเชื้อในเซลล์ได้

การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2 ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการตรวจ ระดับของห้องปฏิบัติการที่ใช้ทดสอบ ความพร้อมของอุปกรณ์ ปกป้องส่วนบุคคล ความชำนาญในการปฏิบัติงานกับสิ่งส่งตรวจทางชีวภาพ รวมทั้งข้อจำกัดของการทดสอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการทดสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2

ชนิดการทดสอบ	เวลาที่ใช้ในการทดสอบ	สิ่งที่การทดสอบตรวจวัด	ข้อจำกัดของการทดสอบ	การใช้งานชุดทดสอบ
Rapid diagnostic test (RDT)	10 ถึง 30 นาที	แอนติบอดีต่อเชื้อไวรัสแบบเชิงคุณภาพ (มี/ไม่มี) ในเลือด ซีรัม หรือ พลาสมา	ไม่สามารถบอกระดับของแอนติบอดี หรือความสามารถในการยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส	ปฏิบัติงานแบบ point of care testing หรือ BSL-2 ผู้ปฏิบัติงานควรเป็นเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมการใช้ชุดทดสอบตามข้อกำหนด
Enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA)	2 ถึง 5 ชั่วโมง	แอนติบอดีต่อเชื้อไวรัสแบบเชิงปริมาณในซีรัม หรือพลาสมา	ไม่สามารถบอกความสามารถ ในการยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส	ปฏิบัติงานใน BSL-2 ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรมวิธีการทดสอบตามข้อกำหนด
Chemiluminescence immunoassay	30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง	แอนติบอดีต่อเชื้อไวรัสแบบเชิงคุณภาพ (มี/ไม่มี) หรือ เชิงปริมาณ ในซีรัม หรือพลาสมา	ไม่สามารถบอกความสามารถ ในการยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส	ปฏิบัติงานใน BSL-2 ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรมวิธีการทดสอบตามข้อกำหนด
Neutralization assay	3 ถึง 5 วัน	1. ตรวจวัดความสามารถของแอนติบอดีในการยับยั้งการเข้าสู่เซลล์และการเพิ่มจำนวนไวรัส (wild type virus) ในหลอดทดลอง	ตรวจ NAb ที่ไปจับ receptor-binding domain (RBD) ซึ่งอยู่บนอนุภาคของไวรัส ทำให้ไวรัสจะเข้าสู่เซลล์ไม่ได้ วิธีนี้เสี่ยงเชื้อในเซลล์เพาะเลี้ยง จึงมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานกับเชื้อไวรัสที่มีอันตรายอยู่ในความเสี่ยงสูงระดับ 3	ต้องปฏิบัติงานในห้อง BSL-3 ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างเข้มงวดในการใช้ห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์ป้องกันตนเอง และการใช้ตู้ชีวนิรภัย
		2. ตรวจวัดความสามารถของแอนติบอดีในการยับยั้งไวรัสเทียม (pseudovirus) ในการเข้าสู่เซลล์ในหลอดทดลอง	ตรวจได้เฉพาะ NAb ที่จับกับโปรตีนแอนติเจน (S1 Ag) ซึ่งเสียบ (spike) ลงในไวรัสเทียม ทำให้ขัดขวางไวรัสเข้าสู่เซลล์เพาะเลี้ยง จึงมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานกับเชื้อไวรัสที่อยู่ในความเสี่ยงระดับ 2	ปฏิบัติงานใน BSL-2 ผู้ปฏิบัติงานต้องผ่านการฝึกอบรมวิธีการทดสอบและการใช้ตู้ชีวนิรภัยตามข้อกำหนด

4. ข้อพิจารณาสำหรับการตรวจแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2

4.1 คำแนะนำในการใช้ชุดตรวจ

- ใช้ในกรณีที่ผู้ป่วยให้ผลลบด้วย real-time RT-PCR โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มาพบแพทย์ล่าช้า อาจมีปริมาณไวรัสต่ำ ซึ่งอาจต่ำกว่าขีดจำกัด (limit of detection) ของการตรวจด้วยวิธี real-time RT-PCR หรือในกรณีที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างจากทางเดินหายใจส่วนล่าง

- ใช้สนับสนุนการวินิจฉัยร่วมในกรณีที่ real-time RT-PCR ให้ผลลบ
- ใช้สำหรับตรวจระดับภูมิคุ้มกันต้านทานใน convalescence plasma ของผู้ป่วยโรคโควิด
- ใช้สำหรับการสำรวจทางระบาดวิทยา หรือศึกษาอัตราความชุกในชุมชน
- ใช้บ่งบอกการตอบสนองต่อวัคซีน แต่ยังไม่สามารถสรุปว่าระดับใดเป็นภูมิคุ้มกันโรค

สำหรับประเทศไทย ชุดตรวจหาแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2 ต้องผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยให้ขายได้เฉพาะสถานพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลเฉพาะทางคลินิกเวชกรรม คลินิกเฉพาะทางด้านเวชกรรม คลินิกเทคนิคการแพทย์ หรือ สหคลินิก ซึ่งการตรวจต้องทำโดยบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น ห้ามประชาชนนำมาตรวจด้วยตนเอง

4.2 ข้อควรระวังในการใช้งาน

- การเกิดผลลบปลอม หากทำการตรวจในระยะเริ่มแรกของโรค รวมทั้งการตรวจในผู้ที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง หรือชุดตรวจมีความไวต่ำ (low sensitivity)

- การเกิดผลบวกปลอมจากการเกิดปฏิกิริยาข้ามกลุ่มกับเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์อื่น เช่น HKU1, NL63, OC43, 229E.

- เพื่อลดโอกาสในการรายงานผลบวกปลอม มีข้อแนะนำดังนี้

- ในกรณีที่ตรวจโดยใช้ชุดตรวจชนิดเดียว ควรเลือกชุดตรวจที่มีค่าความจำเพาะสูง (high specificity) เพื่อให้มั่นใจว่าผลบวกที่ได้เป็นบวกจริง

- ในกลุ่มประชากรที่มีอัตราความชุกต่ำ การใช้ชุดตรวจ 2 ชุด จะช่วยลดโอกาสรายงานผลบวกปลอม โดยชุดตรวจทั้งสอง ควรมีหลักการทดสอบหรือมีแอนติเจนที่ใช้ตรวจจับแตกต่างกัน

4.3 การแปลผลการตรวจแอนติบอดี

- ผู้ที่มีผลแอนติบอดีเป็นบวก

1. เคยติดเชื้อ โดยอาจจะมีหรือไม่มีอาการป่วยก็ได้
2. การตรวจพบแอนติบอดีต่อเชื้อ SARS-CoV-2 บ่งบอกถึงมีการสร้างภูมิตอบสนอง แต่ไม่ได้บ่งบอกว่าภูมิตอบสนองนั้นเป็นภูมิคุ้มกันที่สามารถป้องกันการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ในอนาคตได้
3. ปริมาณแอนติบอดีที่สร้างขึ้นอาจลดระดับลงได้ตามเวลา ดังนั้นจึงควรปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อป้องกันการติดเชื้อ SARS-CoV-2 ต่อไป

- ผู้ที่มีผลแอนติบอดีเป็นลบ

บ่งชี้ถึงการไม่ติดเชื้อ หรือ เป็นผู้ติดเชื้อที่มาตรวจในระยะเวลาเร็วเกินไปก่อนที่จะมีการสร้างแอนติบอดี (ช่วง window period) หรือ มีปริมาณแอนติบอดีต่ำกว่าขีดจำกัดของชุดตรวจ

เมื่อใช้ผลการตรวจแอนติบอดีร่วมกับผลการตรวจด้วยวิธี real-time RT-PCR สามารถบ่งชี้ระยะการติดเชื้อและการดำเนินของโรค เพื่อประกอบการวินิจฉัย ติดตาม รักษา ควบคุมโรค หรือใช้เป็นข้อมูลทางระบาดวิทยา โดยสามารถแปลผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 การแปลผลการทดสอบที่ได้จากห้องปฏิบัติการ

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ				การแปลผลจากการตรวจ
RNA	IgM	IgG	Total Ig	
+	-	-	-	เพิ่งเริ่มติดเชื้อในระยะแรกเริ่ม โดยที่ยังไม่สร้างแอนติบอดี หรืออาจเกิดจากระดับแอนติบอดีมีปริมาณต่ำกว่าขีดจำกัดของชุดตรวจ
+	+	-	+	กำลังติดเชื้อ และเพิ่งเริ่มสร้างภูมิตอบสนองต่อเชื้อ
+	+	+	+	กำลังติดเชื้อ และพบภูมิตอบสนองต่อเชื้อแล้ว
-	+	-	+	พ้นตัวจากการติดเชื้อ และเพิ่งเริ่มพบภูมิตอบสนองในระยะแรก หรืออาจเกิดผลบวกปลอมด้วย IgM หรือผลลบปลอมด้วยการตรวจ RNA ด้วยวิธี real-time RT-PCR
-	+	+	+	พ้นตัวจากการติดเชื้อ และพบภูมิตอบสนองต่อเชื้อแล้ว หรืออาจเกิดผลลบปลอมด้วยการตรวจ RNA ด้วยวิธี real-time RT-PCR
-	-	+	+	หายจากโรค หรือเคยได้สัมผัสเชื้อมาก่อนหน้านี้แล้ว
+	-	+	+	มีการติดเชื้อในระยะท้าย และพบภูมิตอบสนองต่อเชื้อแล้วหรือกำลังติดเชื้อซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

1. COVID-19 serology point-of-care tests [Internet]. Therapeutic Goods Administration (TGA). 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: <https://www.tga.gov.au/covid-19-serology-point-care-tests>
2. Health advisory COVID-19 serology testing [Internet]. New York State Department of Health. 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: <https://coronavirus.health.ny.gov/health-advisory-covid-19-serology-testingHealth>
3. COVID-19 interim order serological antibody tests submitted for authorization guidance on requirements Health Canada [Internet]. Government of Canada. 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/drugs-health-products/medical-devices/application-information/guidance-documents/covid19-requirements-serological-antibody-tests>
4. Communication from the commission guidelines on COVID-19 in vitro diagnostic tests and their performance [Internet]. European Commission. 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/testing_kits_communication.pdf
5. World Health Organization. Clinical management of severe acute respiratory infection (SARI) when COVID-19 disease is suspected. Interim guidance. *Pediatrica i Medycyna Rodzinna*. 2020;16(1):9-26.
6. COVID-19 antibody testing primer [Internet]. Infectious Diseases Society of America (IDSA). 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: <https://www.idsociety.org/globalassets/idsa/public-health/covid-19/idsa-covid-19-antibody-testing-primer.pdf>
7. Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic – Emergency Use Listing Procedure (EUL) open for in vitro diagnostics [Internet]. World Health Organization. 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: https://www.who.int/diagnostics_laboratory/EUL/en/
8. Developing a national strategy for serology (antibody testing) in the United States [Internet]. Johns Hopkins Center for Health Security. 2020 [cited 8 July 2020]. Available from: <https://www.centerforhealthsecurity.org/our-work/publications/developing-a-national-strategy-for-serology-antibody-testing-in-the-US>
9. Sethuraman N, Jeremiah S, Ryo A. Interpreting Diagnostic Tests for SARS-CoV-2. *JAMA*. 2020;323(22):2249-2251.
10. Interim guidelines for COVID-19 antibody testing in clinical and public health settings [Internet]. Centers for Disease Control and Prevention. 2020 [cited 28 May 2020]. Available from: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/lab/resources/antibody-tests-guidelines.html>

ภาคผนวก

ก. วิธีการวิเคราะห์ Test performance for antibody detection

การพัฒนาชุดทดสอบทางภูมิคุ้มกันในระยะแรกของการระบาดของเชื้อ SARS-CoV-2 อาจมีข้อจำกัดทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนา การประเมินประสิทธิภาพของชุดทดสอบ (Performance testing) ที่ดำเนินการโดยผู้ผลิตชุดทดสอบนั้น เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการขึ้นทะเบียนเพื่อจำหน่าย อย่างไรก็ตาม ควรมีการประเมินทางคลินิกเพิ่มเติมจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น โดยเปรียบเทียบกับวิธีมาตรฐานในการอ้างอิง เช่น วิธีมาตรฐานของการตรวจแอนติบอดีคือวิธี Neutralization test (NT) เป็นต้น ซึ่งควรที่จะมีจำนวนมากเพียงพอ และมีความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน (Target population) และควรที่จะมีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็น และเหตุผลทางวิทยาศาสตร์กับผลการประเมินประสิทธิภาพชุดทดสอบนั้น เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญก่อนที่ผู้ใช้สามารถตัดสินใจที่จะเลือกใช้หรือไม่

Diagnostic/ Clinical Sensitivity: ความไวเชิงวินิจฉัย คือความสามารถที่ชุดทดสอบจะแสดงผลบวกเมื่อทดสอบกับตัวอย่างมาตรฐานที่ใช้อ้างอิง

Diagnostic/ Clinical Specificity: ความสามารถที่ชุดทดสอบ และน้ำยาจะแสดงผลเป็นลบเมื่อตัวอย่างไม่มีสิ่งที่ต้องการตรวจ

การคำนวณร้อยละหาความไวเชิงวินิจฉัย ความจำเพาะเชิงวินิจฉัย และความไม่จำเพาะหรือปฏิกิริยาข้ามกลุ่ม

		ผลการตรวจ real-time RT-PCR		
		ผลบวก	ผลลบ	รวม
ผลการตรวจด้วยชุดทดสอบโควิด-19 แบบตรวจหาแอนติบอดี	ผลบวก	a (ผลบวกจริง)	b (ผลบวกปลอม)	a + b
	ผลลบ	c (ผลลบปลอม)	d (ผลลบจริง)	c + d
	รวม	a + c	b + d	a + b + c + d

1. ความไวเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Sensitivity)

ความสามารถที่ชุดตรวจจะแสดงผลเป็นบวกเมื่อทดสอบกับตัวอย่างอ้างอิงให้ผลเป็นบวก โดยคำนวณร้อยละจากตัวอย่างซีรัมคนที่มีผลบวกโควิด-19

$$\text{Sensitivity (\%)} = \frac{a}{a+c} \times 100$$

2. ความจำเพาะเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Specificity)

ความสามารถที่ชุดตรวจจะแสดงผลเป็นลบเมื่อทดสอบกับตัวอย่างอ้างอิงให้ผลเป็นลบ โดยคำนวณร้อยละจากตัวอย่างซีรัมคนปกติ

$$\text{Specificity (\%)} = \frac{d}{b+d} \times 100$$

3. ค่าทำนายผลบวก (Positive Predictive value)

ชุดตรวจดังกล่าว มีความสามารถที่บอกได้ว่าชุดตรวจที่แสดงผลเป็นบวกมีโอกาสเป็นผลบวกจริงได้มากน้อยเพียงใด

$$\text{Positive Predictive value (\%)} = \frac{a}{a+b} \times 100$$

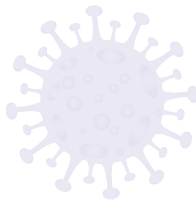
4. ค่าทำนายผลลบ (Negative Predictive value)

ชุดตรวจดังกล่าว มีความสามารถที่บอกได้ว่าชุดตรวจที่แสดงผลเป็นลบมีโอกาสเป็นผลลบจริงได้มากน้อยเพียงใด

$$\text{Negative Predictive value (\%)} = \frac{d}{c+d} \times 100$$

ความไม่จำเพาะ (Non-specificity) หรือปฏิกิริยาข้ามกลุ่ม (Cross reactivity)

ชุดตรวจแสดงผลเป็นบวก เมื่อทดสอบกับตัวอย่างอ้างอิงให้ผลเป็นลบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวอย่างที่อาจเกิดปฏิกิริยากับชุดทดสอบ/ชุดน้ำยาได้

ข. มาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19)

หน้า ๒๓

เล่ม ๑๓๗ ตอนพิเศษ ๑๐๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เรื่อง กำหนดมาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19)

อาศัยอำนาจตามความในลำดับที่ ๑๙ และ ๒๐ ของบัญชีมาตรฐานของเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าต้องปฏิบัติแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรฐานของเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าต้องปฏิบัติ พ.ศ. ๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ และลำดับที่ ๑ ของรายการเครื่องมือแพทย์แนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง เครื่องมือแพทย์ที่ต้องมีการประเมินเทคโนโลยี พ.ศ. ๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) ต้องมีมาตรฐาน ดังนี้

(๑) ชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) โดยวิธี real time RT-PCR ต้องมีความไว ความจำเพาะ และอื่น ๆ เป็นไปตาม คมพ. ๑ - ๒๕๖๓ ที่แนบท้ายประกาศนี้

(๒) ชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) โดยวิธีอื่นนอกเหนือจาก (๑) ต้องมีความไว ความจำเพาะ และอื่น ๆ เป็นไปตาม คมพ. ๒ - ๒๕๖๓ ที่แนบท้ายประกาศนี้

ข้อ ๒ การประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) มีดังต่อไปนี้

(๑) แบบตรวจหาสารพันธุกรรม ให้ประเมินความไว ความจำเพาะ และอื่น ๆ ตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดในข้อ ๑ (๑)

(๒) แบบตรวจหาแอนติบอดี หรือแอนติเจน ให้ประเมินความไว ความจำเพาะ และอื่น ๆ ตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดในข้อ ๑ (๒)

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓

ไพศาล ดั่นคุ้ม

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา

มาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) โดยวิธี real time RT-PCR

๑. ขอบข่าย

ข้อกำหนดนี้ครอบคลุมถึงชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) แบบตรวจหาสารพันธุกรรม โดยวิธี real time RT-PCR

๒. คำนิยาม

(๑) “ความไวเชิงวิเคราะห์” (analytical sensitivity) หมายความว่า ขีดจำกัดของการตรวจพบ (limit of detection) สิ่งที่ต้องการตรวจในจำนวนน้อยที่สุดได้อย่างแม่นยำ

(๒) “ความจำเพาะ” (specificity) หมายความว่า ความสามารถที่ชุดตรวจและน้ำยาจะแสดงผลเป็นลบเมื่อตัวอย่างไม่มีสิ่งที่ต้องการตรวจ

๓. คุณลักษณะ ชุดตรวจและน้ำยา ที่ส่งประเมินต้อง

(๑) มีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่ผู้ผลิตหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ระบุไว้

(๒) อยู่ในสภาพเรียบร้อย

๔. คุณภาพมาตรฐาน

(๑) ชุดตรวจและน้ำยา ต้องมีคุณภาพมาตรฐานเป็นไปตามเกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ที่กำหนดตามตารางที่ ๑

(๒) ชุดตรวจและน้ำยา ที่ระบุว่าสามารถใช้ตรวจสิ่งที่ต้องการตรวจใด ชุดตรวจและน้ำยานั้นต้องผ่านเกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ของสิ่งที่ต้องการตรวจทุกตัวที่ระบุ

**ตารางที่ ๑ เกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ชุดตรวจและน้ำยา
แบบตรวจหาสารพันธุกรรม โดยวิธี real time RT-PCR**

ลำดับ	ข้อกำหนด	เกณฑ์การประเมิน
๑	ความไวเชิงวิเคราะห์ (analytical sensitivity)	ไม่มากกว่า ๑,๐๐๐ copies/ml
๒	ความจำเพาะของวิธี: primers/probes ที่จำเพาะกับเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19)	ต้องทดสอบแล้วว่าไม่มีปฏิกิริยาข้ามพวก (cross reactivity rate) กับ SARS-CoV, MERS-CoV และ human corona สายพันธุ์อื่น ๆ เช่น NL-63, OC-43, 229-E และ HKU-1

มาตรฐานและการประเมินชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย
การติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) โดยวิธีอื่น

๑. ขอบข่าย

ข้อกำหนดนี้ครอบคลุมถึงชุดตรวจและน้ำยาที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการติดเชื้อ SARS-CoV-2 (เชื้อก่อโรค COVID-19) แบบตรวจหาแอนติบอดี (Antibody) หรือแอนติเจน (Antigen)

๒. คำนิยาม

(๑) “ความไวเชิงวินิจฉัย” (diagnostic sensitivity) หมายความว่า ความสามารถที่ชุดตรวจและน้ำยา จะแสดงผลเป็นบวกเมื่อทดสอบกับตัวอย่างที่ชุดตรวจและน้ำยา อ้างอิงให้ผลเป็นบวก

(๒) “ความจำเพาะเชิงวินิจฉัย” (diagnostic specificity) หมายความว่า ความสามารถที่ชุดตรวจและน้ำยา จะแสดงผลเป็นลบเมื่อทดสอบกับตัวอย่างที่ชุดตรวจและน้ำยา อ้างอิงให้ผลเป็นลบ

(๓) “ความไม่จำเพาะ” (non-specificity) หมายความว่า ความเป็นไปได้ที่ชุดตรวจและน้ำยา จะให้ผลเป็นบวกกับตัวอย่างที่มีโอกาสให้ผลบวกปลอม

๓. คุณลักษณะ ชุดตรวจและน้ำยา ที่ส่งประเมินต้อง

(๑) มีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่ผู้ผลิตหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ระบุไว้

(๒) อยู่ในสภาพเรียบร้อย

๔. คุณภาพมาตรฐาน

(๑) ชุดตรวจและน้ำยา แบบตรวจหาแอนติบอดี (Antibody) หรือแอนติเจน (Antigen) ต้องมีคุณภาพมาตรฐานเป็นไปตามเกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะหที่กำหนดตามตารางที่ ๒ และ ๓ แล้วแต่กรณี

(๒) ชุดตรวจและน้ำยา ที่ระบุว่าจะสามารถใช้ตรวจสิ่งที่ต้องการตรวจใด ชุดตรวจและน้ำยานั้นต้องผ่านเกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ของสิ่งที่ต้องการตรวจทุกตัวที่ระบุ

ตารางที่ ๑ เกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ชุดตรวจและน้ำยา แบบตรวจหาแอนติบอดี (Antibody)

ลำดับ	ข้อกำหนด	เกณฑ์การประเมิน
๑	ความไวเชิงวินิจฉัย (Diagnostic sensitivity)	$\geq 85\%$, $n \geq 50$
๒	ความจำเพาะเชิงวินิจฉัย (Diagnostic specificity)	$\geq 98\%$, $n \geq 100$
๓	ความไม่จำเพาะ (non-specificity)	$\leq 10\%$, $n \geq 20$

ตารางที่ ๒ เกณฑ์การทดสอบหรือวิเคราะห์ชุดตรวจและน้ำยา แบบตรวจหาแอนติเจน (Antigen)

ลำดับ	ข้อกำหนด	เกณฑ์การประเมิน
๑	ความไวเชิงวินิจฉัย (Diagnostic sensitivity)	$\geq 90\%$, $n \geq 50$
๒	ความจำเพาะเชิงวินิจฉัย (Diagnostic specificity)	$\geq 98\%$, $n \geq 100$
๓	ความไม่จำเพาะ (non-specificity)	$\leq 10\%$, $n \geq 20$
๔	ขีดจำกัดการตรวจพบ (Limit of Detection: LOD) (ถ้ามี)	

หมายเหตุ ก หมายถึง จำนวนตัวอย่าง

ค. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

สำเนาฉบับ

คำสั่งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

ที่ ๖๓๖๖ /๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019
ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการตรวจวินิจฉัยโรคโคโรนา 2019 (Coronavirus disease 2019: COVID-19) จากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยา ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มีการดำเนินงานด้วยความเหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับสถานการณ์ระบาดที่มีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก จึงเห็นควรให้มีคณะกรรมการจัดทำแนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยา

อาศัยอำนาจตามคำสั่งมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแนวทางการตรวจวินิจฉัยการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ด้วยวิธีทางน้ำเหลืองวิทยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังนี้

ข้อ ๑ องค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑ นายไกรลาส การย์กวันพงศ์
อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	ที่ปรึกษา
๑.๒ นายทวี โชติพิทยสุนนท์
นายกสมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย	ที่ปรึกษา
๑.๓ นายสมฤกษ์ จิงสมาน
รองอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	ประธาน
๑.๔ นางสาวบุษราวรรณ ศรีวรรณ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (จุลชีววิทยา)
สำนักวิชาการวิทยาศาสตร์การแพทย์	รองประธานคนที่ ๑
๑.๕ นางสาวมาลินี จิตตกานต์พิชัย
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (ภูมิคุ้มกันวิทยา)
สำนักวิชาการวิทยาศาสตร์การแพทย์	รองประธานคนที่ ๒
๑.๖ นายสุธน วงษ์ชีรี
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (มาตรฐานห้องปฏิบัติการ)
สำนักวิชาการวิทยาศาสตร์การแพทย์	กรรมการ
๑.๗ นายกำธร มาลาธรรม
นายกสมาคมโรคติดเชื้อแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๑.๘ นางสาวกุลกัญญา โชคไพบูลย์กิจ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล	กรรมการ
๑.๙ นายมงคล คุณากร
คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล	กรรมการ

๑๐. นางสาว...

๑.๙ นางสาวรียรัตน์ ไชยฟู	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค	
๑.๑๐ นางสาวพิไลพันธ์ พุทธิวัฒนะ	กรรมการ
นายกสมาคมไวรัสวิทยา (ประเทศไทย)	
๑.๑๑ นางสาวสุดา ลุยศิริโรจนกุล	กรรมการ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล	
๑.๑๒ นางนวลจันทร์ วิจิษณ์จินดา	กรรมการ
นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ	
กองการแพทย์จีโนมิกส์และสนับสนุนนวัตกรรม	
๑.๑๓ นางสาวนันทวรรณ เมฆา	กรรมการ
นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ	
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข	
๑.๑๔ นางสาวปนัดดา เทพอัคสร	กรรมการ
นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการพิเศษ	
สถาบันชีววิทยาศาสตร์ทางการแพทย์	
๑.๑๕ นางสาวสุภาพร สุภารักษ์	กรรมการ
นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการพิเศษ	
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข	
๑.๑๖ นายวิโรจน์ พวงทับทิม	กรรมการ
นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการ	
สถาบันชีววิทยาศาสตร์ทางการแพทย์	
๑.๑๗ นายสุทธิวัฒน์ ลำไย	กรรมการ
นักเทคนิคการแพทย์ชำนาญการ	
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข	
๑.๑๘ นายอาชวินทร์ ไรจน์วิวัฒน์	กรรมการและเลขานุการ
ผู้อำนวยการสถาบันชีววิทยาศาสตร์ทางการแพทย์	
๑.๑๙ นางสาววรารักษ์ณ พิมพากัย	ผู้ช่วยเลขานุการ
นักเทคนิคการแพทย์ปฏิบัติการ	
สถาบันชีววิทยาศาสตร์ทางการแพทย์	
๑.๒๐ นางสาวธัญญรัตน์ สุขสมบูรณ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	
สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ	
๑.๒๑ นางสาววรรณรติศรี แก้วนัยจิตร	ผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิทยาศาสตร์การแพทย์	
สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ	

ข้อ ๒.ให้ ...

ข้อ ๒ ให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๒.๑ รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ทางน้ำเหลืองวิทยาที่ใช้สำหรับตรวจการติดเชื้อไวรัสโคโรนา
สายพันธุ์ใหม่ 2019

๒.๒ จัดทำร่างแนวทางการตรวจวิเคราะห์ทางน้ำเหลืองวิทยา สำหรับตรวจการติดเชื้อไวรัสโคโรนา
สายพันธุ์ใหม่ 2019

๒.๓ ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายโอภาส การสุขวินพงศ์)
อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

ร่าง
.....
พิมพ์
.....
ตรวจ
.....

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
DEPARTMENT OF MEDICAL SCIENCES

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
88/7 ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2951-0000 ต่อ 99566
โทรสาร 0-2951-1021
www.dmsc.moph.go.th